

- не знаходячи слів, звертається до малюнка або ліплення, щоб висловити свої почуття або настрої;

- у своїх малюнках і композиціях відтворює розмаїття предметів, людей, тварин, не замикається на відображенні чогось досить вдалого;

- серйозно ставиться до творів мистецтва, стає вдумливою і надто серйозною, коли її увагу привертає мистецький твір або краєвид;

- коли має вільний час, охоче ліпить, малює, креслить, комбінує матеріали і фарби;

- прагне створити твір ужиткового призначення – прикрасу для дому, одягу тощо;

- не боїться висловити особисту думку щодо класичних творів, причому вдається до спроби критикувати їх, наводячи досить дотепні аргументи.

У дитини є літературне дарування, якщо вона:

- розповідаючи про щось, вміє дотримуватись обраного сюжету, не губить основну думку;

- любить фантазувати або імпровізувати на тему реальної події, причому надає події чогось нового і незвичайного;

- вживає в усних і письмових розповідях слова, які добре передають емоційний стан, переживання і почуття героїв сюжету;

- зображує персонажів своїх фантазій живими і цікавими; любить на самоті писати оповідання, вірші, не боїться почати писати роман про власне життя.

Артистичний талант виявляється у дитини, якщо вона:

- часто, коли їй бракує слів, виявляє свої почуття мімікою, жестами, рухами;

- прагне викликати емоційні реакції в інших, коли із захопленням про щось розповідає;

- змінює тональність і вираз голосу, невільно наслідуючи людину, про яку розповідає;

- з великим бажанням виступає перед аудиторією, причому прагне, щоб глядачами були дорослі;

- із вражаючою легкістю "передражнює" чийсь звички, пози, вислови;

- пластична й відкрита всьому новому;

- любить і розуміє значення красивого або характерного одягу [4, 72].

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Альтшуллер Г.С. Как стать еретиком. Жизненная стратегия творческой личности / Г.С. Альтшуллер, И.М. Верткин // Как стать еретиком. Сост. А.Б. Селюцкий. – Петрозаводск: Карелия, 1991. – 184 с. – С. 11.

2. Бухвалов В.А. Развитие учащихся в процессе творчества и сотрудничества / В.А. Бухвалов. – М. : Центр "Педагогический поиск", 2000. – 144 с.

3. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.

4. Матвієнко О.В. Організація педагогічної практики виховної роботи у початковій школі / О.В. Матвієнко – К. , 2003. – 154 с.

5. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии / С. Л. Рубинштейн. – М. : Просвещение, 1946. – 704 с.

6. Сухомлинський В. О. Школа і природа / В. О. Сухомлинський // Вибр. тв.: У 5 т. – К. : Радянська школа, 1977. – Т. 5. – 549 с.

7. Тименко В.П. Кожний урок – нестандартний / Володимир Тименко // Початкова школа. – 1991. – № 1. – С.18-23.

УДК 37.091

ПЕДАГОГІЧНІ ІДЕЇ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО ПРИ ВИКОРИСТАННІ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ТА ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ПІДХОДІВ У ПРАКТИЦІ РОБОТИ ШКОЛИ

Ольга КАРЯВКА (с. Марфівка, Кіровоградська обл.)

У статті розглядається питання розвитку творчих здібностей школярів. Особлива увага звернена на вплив зовнішніх факторів, в основному школи та сім'ї, які можуть впливати на дитину як позитивно так і негативно. Проводиться аналіз різних підходів: індивідуальних та диференційованих, в практиці роботи школи, опорної з питань вивчення та творчого впровадження педагогічних ідей В.О. Сухомлинського щодо розвитку творчої особистості школяра.

Ключові слова: обдарованість, творчість, творчі здібності, особистість, компоненти творчості, креативний учень, креативний учитель.

В статье рассматривается вопрос развития творческих способностей школьников. Особое внимание обращено на влияние внешних факторов, в основном школы и семьи, которые могут влиять на ребенка как положительно так и отрицательно. Проводится анализ различных подходов: индивидуальных и дифференцированных, в практике работы школы, опорной по изучению и творческого внедрения педагогических идей В.А. Сухомлинского по развитию личности школьника.

Ключевые слова: одаренность, творчество, творческие способности, личность, компоненты творчества, креативный ученик, креативный учитель.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку суспільство потребує творчих, креативних особистостей, які вміють виявити ініціативу, нестандартно мислять, проявляють зацікавленість до проблем та їх вирішення швидко й оригінально. Такі особистості, відповідно, зможуть безболісно адаптуватися у сучасному суспільстві, відповідатимуть вимогам сучасності. Творчі, обдаровані особистості стають основою для економічного розвитку країни, запорукою національного престижу.

Вивчення проблеми розвитку творчої особистості тісно пов'язується із розвитком країни, науково-технічним розвитком і знаходить своє підтвердження у працях науковців вже з середини ХХ століття. Серед вчених, яких цікавила дана проблема П. Торренс, Джон Гауен, Гетцельс, Джексон – представники американської школи; Новлянська В.Н., Богоявленська Д.Б., Дружинін В.М., Маляко В.О. – представники вітчизняної науки.

І хоч даному питанню завжди приділялося багато уваги, проводилося безліч досліджень, до цих пір не вироблено цілісної концепції розвитку креативності.

Звичайно, займаючись розвитком творчості учнів, вихователям необхідно розібратися з основними поняттями в сфері креативності. Творчість – це один з видів людської діяльності, спрямований на розв'язання протиріччя (рішення творчої задачі), для якого необхідні об'єктивні (соціальні, матеріальні) і суб'єктивні особистісні умови (знання, уміння, творчі здібності), результат якої має новизну й оригінальність, особисту і соціальну значимість, а також прогресивність.[16, с. 2-4]

Слово «творчість» походить від слова «творити», і в загальному сенсі воно означає шукати, створювати щось таке, що не зустрічалось в минулому – індивідуальному або соціальному.

Характерними рисами творчості є:

- наявність протиріччя проблемної ситуації чи творчої задачі;
- соціальна й особиста значимість і прогресивність, тобто вклад у розвиток суспільства й особистості (антисоціальна діяльність, навіть у найвинахідливішій формі – це не творчість, а варварство);
- позитивна мотивація особистості;
- новизна й оригінальність процесу чи результату.

Отже, творчість включає в себе три складові: новизну, цінність отриманих результатів, високий рівень мотивації.

У цілому, кожна особистість здатна до творчості. Творчий акт – це по суті оптимально глибока реалізація індивідуальності, її здібності до творчості, тобто до створення нового.

Це також підтверджується відомим психологом Л.С. Виготським, який писав: «Звичайно, найвищий вияв творчості і досі доступний лише не багатьом представникам людства, але у повсякденному житті, що оточує нас, творчість є необхідною умовою існування, і все що виходить за межі рутини, і в чому міститься хоча б йота нового, зобов'язане своїм походженням творчості людини».

Творча особистість – це такий тип особистості, для якої характерна стійка, високого рівня спрямованість на творчість, мотиваційно-творча активність, що виявляється в органічній єдності з високим рівнем творчих здібностей, що дозволяють їй досягти прогресивних, соціально й особисто значимих творчих результатів в одному чи декількох видах діяльності. Найчастіше творча особистість досягає успіху в одному якому-небудь виді діяльності, наприклад, музиці, спорті, математиці. Але історія знає чимало прикладів високих творчих досягнень у декількох і навіть багатьох областях людської діяльності (Т. Шевченко, М. Ломоносов, Леонардо да Вінчі). У зв'язку з цим правомірно говорити про всебічний розвиток творчої особистості.

До складових творчих здібностей особистості можна віднести такі:

- мотиваційно-творча активність і спрямованість особистості;
- інтелектуально-логічні здібності особистості;
- інтелектуально-евристичні здібності особистості;
- світоглядні властивості (якості) особистості;
- моральні властивості (якості) особистості;
- здатність особистості до самоврядування в творчій діяльності;
- творчі, комунікативно-творчі здібності особистості;
- індивідуальні особливості особистості, що сприяють успішності навчально-творчої діяльності.[14, с. 57-60]

Аналіз останніх досліджень. Дослідження проблеми розвитку творчих здібностей вимагає розкриття понять: творчість та креативність. Більшість вчених, які досліджували дане питання розглядають поняття творчості, як процес, що має певну специфіку й призводить до створення нового, а креативність – це потенціал, внутрішній ресурс людини, як творча здібність. До основних характеристик креативності можна віднести інтуїцію, фантазію, вигадку, оригінальність, ініціативність і працездатність. Особистість, яка володіє цими якостями, знаходить задоволення не тільки в досягненні поставленої мети, а й у процесі творчості.

Американський вчений Джон Гауен, дослідивши дану проблему, створив цілу низку корисних порад батькам, які займаються розвитком творчих здібностей дитини. На його думку, «дитина, яка позбавлена позитивного творчого виходу, може направити свою творчу енергію в зовсім небажаному напрямку» [9, с. 120].

В дослідженнях Гетцельса й Джексона червоною ниткою проходить, думка про те що рівень матеріального становища сім'ї не відіграє великої ролі в розвитку творчих здібностей дітей. Суттєвим є вплив батьківської професії, їх соціальний статус і позиція по відношенню до дітей. У таких родинах на чільному місці – інтелектуальна зацікавленість дитини, свобода у виборі інтересів, інтелектуальна діяльність та створення умов для прояву індивідуальних творчих здібностей [4, с. 323].

П. Торренс зазначав, що оскільки не виявлено спадкоємності індивідуальних відмінностей в креативності, то основну увагу необхідно звернути на фактори зовнішнього середовища, що можуть впливати, як позитивно, так і негативно на розвиток творчих здібностей [9, с. 111].

Досліджуючи вплив сім'ї на формування творчої особистості можна виділити наступні напрямки родинного виховання:

гармонійність – негармонійність відносин між батьками та дітьми;

творча – нетворча особистість батьків, як взірць для ідентифікації;

спільність або відсутність захоплень в інтелектуальній сфері;

очікування батьків по відношенню до дитини [7, с. 87].

В.М. Дружинін, Д.Б. Богоявленська, проаналізувавши та дослідивши дану проблему, виділили дві фази розвитку творчості. Перша фаза – це відсутність будь-якої спеціалізації – дитина творить в різних напрямках культури. Друга – в процесі розвитку у дитини з'являється схильність до того чи іншого виду занять і у підліткову та юнацькому віці виникає «спеціалізована» творчість (здатність до творчості у певному виді діяльності).

З погляду Д.Б. Богоявленської – основною умовою розвитку творчості є розвиток особистості дитини. У дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку практично сформовані найважливіші характеристики особистості – позитивне відношення до себе і оточуючого світу, розвинена рефлексія; з середнім та низьким рівнем творчості [7, с. 78].

Традиційно творчі здібності пов'язують з гнучкістю, швидкістю, точністю і оригінальністю мислення.

Наприклад, В.Н. Новляньська, вважає що сучасна благополучна сім'я може несвідомо створювати перепони на шляху розвитку креативності дитини. Так, в родині, в якій виховується лише одна дитина, її просто, «закидають» дорогими іграшками, тому у неї не виникає бажання щось створювати, щось чимось замінити. Вона постійно відчуває нестачу в друзях для спілкування на рівні гри та фантазії [8, с. 43].

Дослідженнями ряду вчених у педагогіці та психології доведено, що продуктивному творчому мисленню сприяє оволодіння спеціальними способами, до яких належать: виділення протилежних властивостей, пошук аналогій, асоціювання понять, ставлення запитань, переформулювання, генерування ідей, зміна альтернативи, комбінування та інші. А на думку В.М. Дружиніна розвиток креативності відбувається таким чином: на основі загальної обдарованості під впливом мікросередовища і наслідування формується система мотивів та особистісних властивостей і загальна обдарованість перетворюється в актуальну креативність [1, с. 179].

Виклад основного матеріалу. Видатний педагог сучасності В.О.Сухомлинський вважав, що неабияка роль розвитку творчих здібностей школярів втілюється в конкретних правилах для педагога: довіри до учнів, доброзичливості, опори на позитивне в особистості при подоланні негативних проявів в ній. Особливо виділялася в педагогіці того часу вимога припускати існування в кожній людині високих моральних рис і не зведення оцінки особистості тільки до її пізнавальних здібностей. В.О. Сухомлинський, неодноразово закликав педагогів «...дивитися на світ очима тих, кого ми виховуємо», звертатися до учнів «...як до односторонців, як до рівного собі». [4, с. 179]. Він був, одним із перших радянських педагогів, система діяльності якого містила в собі свідоме і цілеспрямоване використання діалогу, рефлексивної активності учнів, процесів самопізнання, самовиховання, емоційно-довірчого спілкування.

Дати учням радість праці, радість успіху у навчанні, збудити в їхніх серцях почуття гордості, власної гідності, віру в себе – це перша заповідь виховання. Чому? Бо лише в таких умовах можуть розвиватися творчі здібності учнів. Головна особливість творчої людини – це віра у власні сили та в свої можливості. Як тільки людина повірить в це – в неї звільняється творче начало. І його ніхто потім не може заглушити. Саме про це говорив Василь Олександрович: «У наших школах не повинно бути нещасливих учнів, душу яких гнітить думка, що вони ні на що не здібні. Успіх у навчанні – єдине джерело внутрішніх сил дитини, які породжують енергію для переборення труднощів, бажання вчитися».

В цьому контексті цілком слушна також думка американського професора У. Глассера: «Вчитель повинен враховувати, що в становленні учня, як творчої особистості особливе значення має перший, хоча б незначний творчий успіх у житті. Для учня таким істотним «полігоном» творчих радощів та розчарувань, успіхів та невдач є школа і все те, що з нею пов'язано. Школа значною мірою визначає напрям розвитку творчої особистості – позитивний чи, навпаки, напрям постійних зривів та невдач.

Якщо учень досягає творчих успіхів у школі, то в нього є всі шанси на творчий успіх у житті. Народження педагогіки оптимізму та успіху було зумовлено самим життям. У своїй педагогічній діяльності А.С. Макаренко розробляв ідею «завтрашньої радості», а В.О. Сухомлинський розвинув цей прийом у створеній ним «Школі радощів». Результати діяльності цих педагогів підводять нас до усвідомлення можливостей упровадження у навчально-виховний процес сучасної школи такої педагогічної технології, яка була б націлена саме на те, як викликати в учнів почуття радощів, забезпечити успіх у навчанні і тим самим відкрити шлях до розвитку творчості.

Успіх, якщо його переживає учень неодноразово, сприяє визволенню прихованих творчих можливостей особистості, перетворенню та реалізації його потенціалу.

Саме тому головною метою діяльності вчителя – створити умови для успіху та розвитку особистості учня, дати можливість кожному вихованцю відчувати радість досягнення успіху, усвідомити свої здібності, віру у власні сили.

Завдання вчителя полягає в тому щоб допомогти особистості учня зрости в успіху, дати відчувати радість від подолання труднощів, дати зрозуміти, що за дарма в житті нічого не дається, скрізь необхідно прикласти зусилля. І успіх буде еквівалентним витраченим зусиллям. У житті відбувається постійне чергування успіхів та невдач. Однак існує й певний баланс між ними, який при активній пошуковій поведінці учня повинен бути зрушений в напрямку успіху. Увесь попередній досвід подолання труднощів, раніше сформовані та виправдані очікування радості, ніби вступають у протиставлення з оцінкою нової ситуації. Учень уже намагається її подолати, переломити.

Успіх у навчанні – єдине джерело внутрішніх сил учня, що народжує енергію для подолання труднощів і бажання учитися.

З погляду педагогіки ситуація успіху – це таке цілеспрямоване організоване сполучення умов, при яких створюється можливість досягти значних результатів у діяльності.

Саме формування впевненості в успіху в кожного учня, ще до початку виконання

навчальної процедури, повинна стати однією з найважливіших педагогічних задач. [14, с. 61]

Отже, якщо в систему роботи школи включити деякі засоби креативної поведінки й самовиявлення, моделювання творчих дій, опанування технологій творчої діяльності, то відбуватиметься певний зріст креативності, а також прояву і підсилення окремих креативних якостей особистості: незалежність, відкритість новому досвіду, чутливість до проблем, високу потребу в творчості [4, с. 318].

Але на жаль, в сучасній школі «губиться» багато обдарованих креативних учнів, бо вони не такі як інші і не завжди визнаються вчителями й ровесниками. Вченими проаналізовано і виявлено, що близько 70% випадків непорозуміння та конфліктних ситуацій вчителів з учнями відбувається за участю креативних дітей [12, с. 68].

Тому необхідно звертати неабияку увагу на створення умов для формування та розвитку обдарованої особистості, реалізації її потенціалу. Для вирішення даної проблеми необхідне вирішення таких завдань:

- виявлення та сприяння розвитку інтелектуально обдарованих школярів;
- формування готовності до свідомого вибору майбутньої професії, стимулювання школярів до навчання у вищих навчальних закладах;
- сприяння самовираженню учнів у різних видах діяльності, задоволенню їх потреб, інтересів та стимулювання творчого самовдосконалення;
- формування покоління майбутніх науковців та практиків, творчих, ініціативних, підприємливих, для різних галузей суспільного життя;
- підвищення інтересу до поглибленого вивчення базових дисциплін, виявлення рівня сформованості вмінь дослідницької роботи через гуртки, факультативи, олімпіади, МАН;
- виховання компетентної особистості, здатної здійснювати самостійний вибір та приймати відповідальні рішення.

Основними принципами сприяння розвитку творчих здібностей обдарованих школярів є:

- зорієнтованість на позитивні дії (цілеспрямованість розвитку на соціальні очікування учнів, формування позитивного іміджу компетентної особистості, потреби вчитися впродовж усього життя);
- демократичність (передбачення суб'єктно-суб'єктних відносин між учасниками навчально-виховного процесу);
- гуманізм, що означає пріоритетність прав, свободи, творчий розвиток особистості, співвідношення освітніх вимог з можливостями та здібностями школярів;

- міждисциплінарність, що передбачає розвиток особистості в умовах узгодження змісту всіх видів роботи, спрямованої на розвиток творчо обдарованої дитини;

- зв'язок з практичною діяльністю, що передбачає формування вмінь самостійно аналізувати, приймати відповідальні рішення і діяти відповідно до вимог сьогодення. [14, с. 58].

В.О. Сухомлинський зауважував, що мислення починається із дивування. А тому червоною ниткою у практиці його діяльності було вміння дивуватися природою. Він говорив: «Ведіть своїх вихованців у природу. Прислухайтеся до пісні солов'я, здивуйтеся сходом сонечка, дозвольте своїм вихованцям відчутти захоплення від дотику роси на босих ніжках...» [14, с. 58].

Тому у Марфівській загальноосвітній школі І-ІІІ ступенів, наслідуючи Василя Олександровича Сухомлинського, вчителі неабияку роль у навчанні та вихованні творчої особистості відводять саме природі. Подвір'я школи перетворене дбайливими руками вихователів та вихованців на прекрасну оазу серед широкого українського степу. Тут є «Географічний майданчик» де на уроках природознавства, громадянської освіти, географії, біології, образотворчого мистецтва учні пізнають наскільки чарівна природа, її звуки; «Зелений клас», де проводяться уроки мислення під голубим небом; «Бузкова алея», що прикрашає вхід до школи; Дендрарій, де зібрані рідкісні види рослин; «Конвалієва галявина», «Калиновий гай», квітники, які з року в рік доглядають наймолодші школярі, привчаючись бачити прекрасне поряд, творити прекрасне власними руками; «Пеньок бажань», якому довіряють свої надії і мрії на майбутнє випускники та гості школи. Навколо школи ростуть стрункі тополі та розкішний фруктовий сад, насажені 40 років тому першими вихованцями школи. Весною 2007 року теперішні вихованці школи заклали Парк В.О.Сухомлинського, де випускники ІІ класу створили «Алею прощання з дитинством». Вчителями-пенсіонерами Стеценко М.В., Мартинюк В.В., Маріною Є.Й. закладено «Галявину зустрічі поколінь». Молодими педагогами школи Нечипоренко Г.М., Шамченко В.П., Писаренко О.В., Кравчук О.М., посаджено «Галявину мрій». А учні школи створили у нашому парку куточки: «Казок», «Півонієва куля» та «Українська орхідея».

Дивись на цю красу і поетичні рядки стеляться на аркуші. А надто гарні вони виходять, якщо ти навчався в цій школі, повернувся сюди працювати і любиш її всією душею, як наш заступник директора з навчально – виховної роботи Писаренко Олександра Володимирівна, яка з початком своєї

педагогічної діяльності в стінах рідної школи започаткувала роботу шкільної «Літературної вітальні» і разом зі своїми наставниками Чабан Л.І., Дрозд В.І., Богдан Л.А. навчає дітей творити поетичні та прозові твори про навколишню красу, про рідну школу, про буденне та радісне.

У школі щороку з'являється новий літературно-поетичний альманах, учителі початкових класів Конопатенко Л.І., Лубяна г.Б., Шамченко В.П. разом із своїми маленькими вихованцями створюють збірки творчості «Пролісок», де є і вірші, і казки, і оповідання, і навіть пісеньки.

Вчитель іноземної мови, молодий спеціаліст Тітаренко О.М., разом із своїм наставником учителем світової літератури Брик М.П., на заняттях театральної студії «Діоніс» не тільки навчають дітей акторським вмінням, а й постійно поповнюють матеріалами збірку «Перлінка».

Педагоги природничо-математичного циклу створюють на своїх уроках математичні казки, електронні презентації різних навчальних тем, а вчителі історії та географії впроваджують у свою роботу проектну та науково-дослідницьку діяльність школярів і, вивчаючи історію рідних сіл, школи, біографії видатних односельчан, вчать дітей журналістській творчості, що має продовження і в передачах на шкільному радіо «Шкільна радіохвиля», і на сторінках районних газет «Долинські новини» та «Провінція», і на сайтах Інтернет-мережі.

Спортивні здібності та навички допомагає дітям розкривати вчитель фізичного виховання школи Попович О.Д. Його вихованці є не тільки активними учасниками та переможцями шкільних, районних і обласних змагань та конкурсів, а й навчаються у Харківській школі олімпійського резерву (Покрашенко Л.М.) та наслідують у педагогічній діяльності.

Виявити творчу дитину, надати їй можливості проявити та реалізувати себе вміє і виконує кожен педагог школи; володіє методиками роботи з учнями різних спрямувань і обов'язково опирається на неоціненний досвід Василя Олександровича Сухомлинського, педагогічними ідеями якого пронизані будні шкільного життя.

Висновки. Теоретичний аналіз даної проблеми свідчить, що в останні роки більш помітними стали спроби віднайти шляхи стимулювання творчого потенціалу особистості. Встановлено багато факторів впливу на розвиток творчих здібностей дитини, серед яких основну роль посідає сім'я та школа. Але на можливість реалізації творчого потенціалу значний вплив чинять особистісні якості, такі як працелюбство, воля, наполегливість, прагнення реалізувати задумане. Це потребує створення особливих умов і особливого підходу до дітей в процесі

навчання й виховання і, перш за все, підготовки креативного вчителя, який зміг би і бажав би помітити творчого учня та розвивав його можливості. Звичайно, важко наперед визначити міру творчості, яка необхідна для вирішення завдань навчання в конкретних навчальних ситуаціях. В навчальному процесі завжди поєднується нормативне і творче, обов'язкове і варіативне, типове та індивідуальне. Чарівність творчості – в новизні, неповторності, індивідуальності рішення, оригінальності підходів і засобів. І якщо задумане викладачем вдається реалізувати, він відчуває високе задоволення і може вслід за В.О. Сухомлинським повторити: «Творіння людини – велике щастя».

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Сухомлинський В.О. Вибрані твори в п'яти томах / В.О. Сухомлинський. – К.: Радянська школа, 1976-1977. – Т. 1, 2, 3, 4, 5.
2. Сухомлинський В.О. Народження громадянина. – К.: Радянська школа, 1970. – 286 с.
3. Сухомлинський В.А. Разговор с молодым директором школы / В.А. Сухомлинский. – М.: «Просвещение», 1982. – 205 с.
4. Ильин Е.П. Психология творчества, креативности, одаренности / Е.П. Ильин. – СПб.: Питер, 2009. – 448 с.
5. Левицкая И.Б., Турчак С.К. Развитие креативности школьника / И. Левицкая // Педагогика. – 2007. – № 4. – С. 112-114.

6. Моляко В.О. Чи можна навчити творчості? / В.О. Моляко // Обдарована дитина. – 1998. – № 2. – С. 3-5.
7. Николаева Е.И. Психология детского творчества / Е.И. Николаева. – СПб.; Речь, 2006.
8. Новлянская В.Н. Почему дети фантазируют? / В.Н. Новлянская. – М., 1978.
9. Сухомлинський В.О. Сто порад учителів / В.О. Сухомлинський. – К.: Радянська школа, 1988. – 303 с.
10. Психология одаренности детей и подростков / Под ред. Н.С.Лейтеса. – М.: Академия, 1996. – 416 с.
11. Сологуб А. Технологія креативного навчання / А. Сологуб // Управління освітою. – 2006. – 11 (131) червень. – С. 4-5.
12. Федотова Т.В. Основні підходи до проблеми розвитку креативності особистості / Т.В. Федотова // Практична психологія та соціальна робота. – 2007. – № 9. – С. 60-65.
13. Яковлева Е.Л. Развитие творческого потенциала школьников / Е. Яковлева. – 1996. – № 3. – С. 28-37.
14. Калошин В.Ф., Гоменюк Д.В., Сушенцева Л.Л. Педагогічні засади розвитку творчості учнів навчальних закладів професійно-технічної освіти / В.Ф. Калошин, Д.В. Гоменюк, Л.Л. Сушенцева. – К.: Інститут ПТО України навчально – науковий центр ПТО АПН України – 2008. – С. 57-62.

УДК 373.3/.5.064.2(477)

РОЗШИРЕННЯ СФЕРИ МІЖОСОБИСТІСНОГО СПІЛКУВАННЯ НА ФАКУЛЬТАТИВНИХ ЗАНЯТТЯХ ЯК УМОВА РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ УЧНІВ

Василь КИЗЕНКО (Київ)

У статті розглядається ідея розвитку творчого потенціалу учнів на факультативних заняттях як важлива умова культурного прогресу суспільства й виховання людини. Розкриті особливості дидактичних принципів: розширення сфери міжособистісного спілкування; інтенсивного стимулювання прояву особистісного чинника вчителя й учня.

Ключові слова: педагогічні ідеї В.О. Сухомлинського, факультативні заняття, міжособистісне спілкування, творчий потенціал особистості.

В статье рассматривается идея развития творческого потенциала учащихся на факультативных занятиях как важнейшее условие культурного прогресса общества и воспитания человека. Раскрыты особенности дидактических принципов: расширения сферы межличностного общения; интенсивного стимулирования проявления личностного фактора учителя и учащегося.

Ключевые слова: педагогические идеи В.А. Сухомлинского, факультативные занятия, межличностное общение, творческий потенциал личности.

Однією з об'єктивних тенденцій розвитку сучасної освіти є її спрямованість на особистість людини. Навчально-виховний процес у школі інформаційного суспільства вимагає створення розвивального середовища для становлення творчої особистості людини.

Лише творчо розвинена людина здатна стати інноваційно ефективною. Звідси потреба розпізнавати і розвивати творчі здібності кожної дитини. Сучасна освіта повинна бути

дитиноцентричною, особистісно орієнтованою щодо конкретного учня з його самоціннісними характеристиками, а не абстрактною, узагальненою.

Слід максимально наблизити навчання і виховання кожної дитини до її сутності, здібностей та особливостей. На наш погляд, цей принцип має бути визначальним під час здійснення конструктивних змін в освіті. Бо саме його реалізація дасть змогу досягти найвищої